

התערבויות פסיכולוגיות למתן תמיכה נפשית ראשונית בהתנדבות בחירום - דגשים מקצועיים-אתיים

בימים קשים אלה של טראומה לאומית וטראומות אישיות כה קשות, מעגלי הפגיעות רחבים מאוד, והצורך במתן תמיכה נפשית עצום.

ציבור הפסיכולוגים כולו נרתם לתמיכה נפשית באזרחי המדינה, ילדים, בני נוער, הורים, קשישים, צוותי חינוך וטיפול, ומעל לכל ניצולי הזוועות בדרום המדינה, ומשפחות החללים, הנעדרים והשבויים. רוח הנתינה וההתנדבות של כל אזרחי המדינה המעוררת השתאות אינה פוסחת גם על ציבור הפסיכולוגים והפסיכולוגיות, המתגייסים ומתנדבים ללווי מקצועי ותמיכה נפשית באזרחי המדינה, ויוזמים מענים מגוונים והכשרות של פסיכולוגים למתן מענים במצב הנוכחי. פסיכולוגים רבים עוסקים בהתנדבות בתמיכה נפשית בכל מעגלי הפגיעות, בסיוע לחזרה לנורמליות ובחיזוק החוסן האישי והחברתי. כפסיכולוגים, כל כללי האתיקה המקצועית חלים עלינו בכל התערבות פסיכולוגית (בהתאם לקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל, 2017). גם התערבויות החירום שאנו עורכים כפסיכולוגים בהתנדבות, וגם אם המענה ראשוני וחד פעמי, הן התערבות פסיכולוגית לכל דבר, ככל שהמענה ניתן ע"י מי שמציג עצמו כפסיכולוג.

יחד עם זאת, יש הכרח להתאים את הכללים בצורה גמישה ונבונה לנסיבות של מצב החירום, לא להקשות ולסרב את האפשרות לתת סיוע מקצועי בהנחיות שאינן מותאמות למצב, ומאידך לדאוג שההתערבויות לא תחרוגנה מכללי אתיקה וחוק בסיסיים, שהם הבסיס לכל התערבות פסיכולוגית מיטיבה. לאור זאת ועדת האתיקה מצאה לנכון להביא בפניכם הפסיכולוגים מספר דגשים להתערבות מקצועית-אתית ראוייה בחירום:

1. גם לקיום מפגש חד פעמי עם פסיכולוג נדרשת קבלת **הסכמה מדעת**, כמובן בהתאמה לנסיבות החירום המיוחדות. לשם קבלת הסכמה מדעת בהתערבויות חירום קצרות שאינן מתבצעות במסגרת מוסדית מסודרת יש להתייחס לדגשים הבאים:

- חשוב לשאול לשמו המלא של מקבל הסיוע ולפרטיו האישיים, ולוודא שהוא מעוניין ומסכים לקיום השיח איתנו.

- כמו בכל התערבות פסיכולוגית בקטינים, כשמופנה אלינו עתה קטין גם לשיחה חד פעמית, יש לקבל הסכמת הורה אחד לעריכת המפגש אם ההורים נשואים, או הסכמת שני ההורים במקרה שהם פרודים או גרושים. במצב חירום ייתכן קושי להשיג הסכמה מיידית כזו. לכן אם ההתערבות בקטין דחופה כדי לתת לו מענה נפשי ראשוני בהתאם למצבו, אפשר לקיים את המפגש בהסכמת הורה אחד בלבד גם אם ההורים גרושים, ולעדכן לאחר מכן את ההורה השני במידת האפשר. אם לא ניתן להשיג את שני ההורים, אפשר לקיים מפגש אחד לתמיכה נפשית ראשונית ללא הסכמת הורים, לתעד את פרטי הילד ואת קיום המפגש, ולהחליט על ההמשך בהתאם לנסיבות הספציפיות.

- חשוב להסביר בתחילת המפגש שזוהי התערבות חירום לתמיכה נפשית ראשונית. יש לעדכן אם זו שיחה חד פעמית או שיתאפשר המשך הקשר איתנו בימים הקרובים. אם המשך הקשר אינו אפשרי, חשוב לציין שבמידת הצורך נעשה ככל יכולתנו להפנות לגורם טיפולי אחר.

- כמו בכל התערבות פסיכולוגית, גם במפגש כזה עלינו להבטיח סודיות וחסיון על תכני הפגישה. ככלל התערבות, אם המידע שעולה מצביע על מצב סיכון, יש לפעול לפי הכללים המקצועיים הקבועים בחוק להפרת הסודיות.

2. אם אנו מתרשמים במקרה ספציפי כי הידע והניסיון המקצועי שלנו אינו מספיק כדי לתת מענה מקצועי דיו, וזאת בהתאם להערכת מצבו של האדם איתנו אנו נפגשים, מצוקתו וצרכיו, עלינו להפנותו לפסיכולוג עמית שמתאים להתערבות זו, או לגורם מקצועי אחר לפי הצורך. בנוסף לכך אנו מדגישים, כי נדרשת בקיאות מקצועית ספציפית בהתערבויות המקובלות במצב חירום ובטיפול באנשים החווים טראומה וחרדה. חשוב בטרם ביצוע ההתערבויות כי מי שאינו בקיא בהן, ירכוש ידע ומיומנות זו, באמצעות קבוצות הלמידה הרבות המוצעות כעת ע"י עמיתינו בהתנדבות לפסיכולוגים לשם למידת הנושא.

ועדת האתיקה

גב' יונת בורנשטיין -
בר-יוסף, יו"ר
דר' מיכה וייס
גב' לימור מאירוביץ

3. פסיכולוגים נדרשים עפ"י חוק לנהל בכל התערבות פסיכולוגית, גם קצרה, רשומה פסיכולוגית. במצב החירום הנוכחי נדרשת גמישות גם בנושא זה, כדי לא להכביד על נותני הסיוע. על מנת למנוע חריגה מכללי החוק, אנו מציעים לערוך תיעוד קצר של פרטי ההתערבות שערכנו, שיכלול את שם המטופל ופרטיו האישיים, פרטי ההתקשרות איתו, אם מוכן למסור, כדי שנוכל להפנותו במידת הצורך להמשך טיפול או לגורם טיפולי אחר, ותיעוד קצר של נושא ההתערבות (בדומה לרישום פגישות טיפוליות ברשומה השוטפת).

4. כאשר המענים ניתנים במרכז חירום טיפולי בו עובדים פסיכולוגים בהתנדבות והפסיכולוג פועל כחלק מצוות, מומלץ כי אחד מאנשי הצוות ימונה לרכז את הנתונים האישיים של מקבלי המענה הטיפולי במאגר כללי אחד. זאת גם כדי למנוע תופעה של מעבר אותו אדם ממטפל אחד לשני באותו זמן ומקום, מה שעלול אף לגרום לו נזק, וגם לשם מעקב אחר המשך התמיכה, אם הדבר נדרש ואפשרי. בתחנות טיפוליות ציבוריות רשמיות, גם אם המענה קצר וחד פעמי, המעסיק של הפסיכולוגים ייקבע את ההנחיות לתיעוד.

5. חשוב כי פסיכולוגים המסיימים את התנדבותם, ובכפוף להסכמת האדם שאיתו נפגשו, יעבירו במידת הצורך את שמו ופרטיו למתנדב שהחליף אותם, כדי לוודא את הרצף במתן המענה.

6. חשוב לזכור כי במצב כה מורכב וטראומטי בו כולנו מצויים, ועל אף רצוננו הרב לתרום, לסייע, ולהקל על סיבלם של רבים מאזרחי המדינה, בהתערבויות התנדבותיות כאלה טמון גם סיכון לכשלים אטיים, שעלולים לפגוע בזכויות המטופל ובטובתו, ואולי אף לסכן את הפסיכולוג. לכן חשוב לתכנן גם התערבות חד פעמית, ולפעול מתוך שיקול דעת מקצועי.

7. כמו תמיד ובמיוחד בתקופה זו, בה העומס הנפשי עלינו כמטפלים רב, וגם אנו הפסיכולוגים שרויים במצוקה נפשית, חשוב לא להישאר לבד, להיעזר, לתמוך ולהיתמך בעמיתים ומדריכים, ולקיים קבוצות מטפלים ללמידה, לתמיכה ולהתייעצות הדדית. כמו כן, חיוני כי פסיכולוגים מתמחים ידאגו לקבל הדרכה ותמיכה ממדריכים, וזאת לא רק כי אלה דרישות החוק, אלא גם לשם קבלת ליווי ותמיכה מקצועיים.

וועדת האתיקה עומדת לשירותכם למענה על כל שאלה ובקשת התייעצות.
ניתן לפנות אלינו לכתובת המייל של הוועדה - ethics@psych.org.il

בהוקרה על פעילותכם ותרומתכם המקצועית, ובתקווה לימים שקטים וטובים במהרה,

יונת בורנשטיין בר-יוסף
יו"ר ועדת האתיקה
וחברי ועדת האתיקה